

RECENZE

**7. ročník konference
Muzeum a škola ve Zlíně
aneb
Muzeum ve filmu – Film v muzeu**

Blanka Petráková

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně pořádá od roku 2003 každý druhý rok mezinárodní konferenci „Muzeum a škola“. Od počátku se setkání ve Zlíně pravidelně účastní i představitelé slovenských muzeí, galerií a dalších vzdělávacích institucí. Sedmý ročník konference se uskutečnil ve dnech 18. až 20. března 2015 v budovách továrního areálu 14 | 15 BAŤŮV INSTITUT.

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně pořádá od roku 2003 každý druhý rok mezinárodní konferenci Muzeum a škola. Tohoto setkání se pravidelně účastní i představitelé slovenských muzeí, galerií a dalších vzdělávacích institucí. Hlavní náplní konference jsou příspěvky z oblasti teorie a metodologie muzejní pedagogiky a příklady systémových projektů spolupráce mezi institucemi. Doplnují je prezentace edukačních projektů jednotlivých institucí a příklady dobré praxe ve školách.

Konference je platformou pro setkávání všech typů škol, muzeí, galerií, archivů a odborných pracovišť památkového ústavu. Konceptce odborného obsahu vznikala od počátku ve spolupráci s kurátorkou konference Alexandrou Brabcovou a zaměřovala se postupně na specifická témata a metody spolupráce muzea a školy, jako například na objektové učení, orální historii, dramatickou výchovu, pátrání po místě atd. V roce 2013 se konference zúčastnilo 130 odborníků z celé České republiky a Slovenska. Kolegové z předních slovenských muzeí zde prezentovali výstupy z dvouletého muzejně-pedagogického semináře Muzea třetí generace na Slovensku, které vzbudily zaslouženou pozornost účastníků konference.

Sedmý ročník konference *Muzeum a škola* se uskutečnil ve dnech 18. až 20. března 2015. Konference byla pořádána v novém sídle Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně, v budovách továrního areálu 14 | 15 BAŤŮV INSTITUT. Industriální ráz budov a nové expozice, oceněné v soutěži Gloria musaealis, nasměroval obsah aktuální konference k filmové tematice a podtitulu *Muzeum ve filmu – Film v muzeu*. Témata rezonující v muzejní expozici Princip Baťa – reklamní baťovský film, zlínské filmové ateliéry, kabinet animovaného filmu, fenomén moderního cestovatelství a filmového dokumentu – napomohla zformulovat hlavní myšlenky a specifikovat podtitul letošní konference. Navíc v roce 2010 byla do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání vřazena opatřením ministra školství, mládeže a tělovýchovy jako doplňující vzdělávací obor Filmová/Audiovizuální výchova, což vytváří potřebnou bázi pro filmovou tvorbu ve všeobecném vzdělávání i v edukačních programech na půdě muzeí a galerií. I když je v současnosti audiovizuální výchova akreditována pouze jako nepovinný předmět, dá se očekávat, že snahou osvědčených ředitelů škol a pedagogů bude zařazovat předmět do osnov a že nezůstane pouze u ojedinelých pokusů.

Odborný program konference byl koncipován na základě metodické podpory dlouhodobé konzultantky konference Markéty Pastorové a ve spolupráci s garantem oblasti umění a kultury – Národním ústavem pro vzdělávání. Přizván byl i autor obsahu vzdělávacího oboru Filmová/Audiovizuální výchova Rudolf Adler, aby představil metodiku a obsah oboru i možnosti jeho využití v muzeích.

Intenzivní třídenní program, kterého se zúčastnilo více než padesát zájemců z celé České republiky a ze Slovenska, byl naplněn příklady spolupráce různých typů škol s muzei, ukázkami filmové a animované tvorby na základních školách (Základní ško-



Prezentace prací vytvořených v dílnách animovaného filmu v kulturním centru Stanica Žilina-Záriečie. |
Foto Alena Rychlá.

la Mánesova Otrokovice), základních uměleckých školách (ZUŠ Jana Jakuba Ryby v Rožmitále pod Třemšínem), v regionálních muzeích (Polabské muzeum a Podbrdské muzeum) i v institucích nemuzeijního charakteru (Stanica Žilina-Záriečie, Slovensko). Další příspěvky mapovaly snahu studentů Filozofické fakulty Karlovy univerzity v Praze o vytvoření Národního filmového muzea anebo představily tvorbu studentů fakulty Multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě prezentovalo průřez uplynulými 17 ročníky přehlídky Musaionfilm, Magdalena Müllerová z kanceláře Kreativní Evropa nabídla neotřelý pohled na práci s publikem ve vzdělávacích institucích. Díky příspěvkům Markéty Pastorové, Rudolfa Adlera a Jarmily Šlaisové získali účastníci potřebné informace a dokumenty zakládající možnosti filmové a audiovizuální tvorby v muzejních programech i ve školách, přehled literatury, filmových akcí, přehlídek a festivalů a kontakty na instituce, poskytující metodickou podporu pro zájemce o filmové vzdělávání.

Hlavní jednání doprovodil bohatý interaktivní program, který probíhal v několika paralelních blocích. V nich se mohli účastníci věnovat například tvorbě filmového pásu pro zoetrop a výrobě zoetropu. Čtvrteční program završil workshop Romana Prokeše v doprovodné výstavě *Kinematograf* s ukázkami historické filmové techniky a vývoje filmového média.

Páteční program byl volitelný. K dispozici byla prohlídka továrního areálu, expozice *Princip Bafa*, expozice Krajské galerie výtvarného umění *Prostor Zlín – Řády vidění* a také Workshop klasické filmové animace lektorů a animátorů Adély Šimové



Účastnice Workshopu klasické filmové animace při práci na animaci loutky. Foto Alena Rychlá. |

a Michaela Carringtona. Výstupem z workshopu bylo pět krátkých animovaných etud, dokládajících, že i méně zkušený tvůrce (návštěvník muzea, dítě či dospělý) je schopen pod vedením lektora během jediného dne vytvořit filmovou animaci, jejímž prostřednictvím získává nejen technické a umělecké dovednosti a znalosti, ale především se učí o vystavených objektech či historických souvislostech na základě vlastní zkušenosti a prožitku.

V době masově sdílených digitálních technologií je film jedním ze stěžejních uměleckých i komunikačních prostředků. Filmovou a audiovizuální výchovu je možno vyučovat v jakémkoliv typu vzdělávacího zařízení. Kromě zvládnutí technické a umělecké stránky filmové tvorby a ovládnutí metodiky práce s filmovým médiem na půdě muzea a školy je dalším cílem nového vzdělávacího oboru audiovizuální gramotnost, tedy schopnost film interpretovat, formulovat názor, lépe se vyjadřovat. K tomu všemu nabízí muzejní prostředí vhodné podmínky. Prokázat dostupnost filmového média a nejrůznější možnosti a formy jeho využití ve spolupráci muzea a školy bylo hlavním cílem konference *Muzeum a škola* v roce 2015.

Příští ročník konference plánuje muzeum uskutečnit v březnu 2017. Nosným tématem by měla být tvorba muzejních expozic vzhledem k veřejnosti a škole. V mezidobí v březnu 2016 připravuje muzeum workshop zaměřený na loutku jako nástroj vzdělávání.



Přednášce profesora Rudolfa Adlera přihlíží PaedDr. Markéta Pastorová. Foto Alena Rychlá. |



Workshop klasické animace pod vedením Michaela Carringtona. |



Roman Prokeš provází účastníky konference interaktivní výstavou Kinematograf. |



V dílně pod vedením Martina Krkoška vyráběli účastníci papírový zootrop. |

**Princip Baťa: Dnes fantazie, zítra
skutečnost
Gloria musealis za nejlepší muzejní
výstavu roku 2013**

Alena Prudká

Gloria musealis je prestižní soutěž vyhlášenou Ministerstvem kultury, které se od roku 2009 účastní muzea České republiky. Odborná komise hodnotí přihlášené projekty v kategoriích Muzejní výstava roku, Muzejní publikace roku a Muzejní počín roku. V VII. ročníku soutěže byla v kategorii Muzejní výstava roku 2013 vyhlášena vítězem nová expozice Muzea jihovýchodní Moravy *Princip Baťa: Dnes fantazie, zítra skutečnost*.

Až do roku 2012 nemělo Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně z finančních ani z prostorových důvodů možnost vytvořit reprezentativní expozici prezentující proměny Zlína v průběhu velké části 20. století, která by představila baťovský systém v jeho plné šíři a v celém jeho významu. Až vybudování 14 | 15 BAŤOVA INSTITUTU v bývalých, nově revitalizovaných funkcionalistických továrních objektech, navržených architektem Jiřím Voženílkem a postavených v letech 1946 až 1949, tuto možnost díky velkorysé výstavní koncepci poskytlo.

V třetím nadzemním podlaží bývalé tovární budovy 14 vznikl soubor dílčích expozic pod zastřešujícím názvem *Princip Baťa: Dnes fantazie, zítra skutečnost*. V expozici jsou začleněna tři velká témata: *Obuv a produkce firmy Baťa, Film a Cestovatelství*. Z dalších témat věnujících se baťovskému systému jsou čtyři postavena na trojrozměrných exponátech: *Ševcovská dílna, Výroba, Prodejny, Doprava*. Samostatný celek tvoří oddíl věnovaný *historii firmy a osobnostem*, které s ní byly spojeny (T. Baťa, J. A. Baťa, Baťovci). Ten spolu s úvodním filmem (multiprojekcí) prezentujícím růst a vývoj Zlína dominuje vstupu do expozice. Další dílčí celky jsou prezentovány prostřednictvím obrazových a textových materiálů a jsou soustředěny do tzv. klidové zóny. Ta je řešena ve stylu interiéru zlínského Společenského domu a návštěvníci zde najdou baťovské časopisy, publikace a materiály s rozšiřujícími informacemi.



Převzetí ceny. Fotoarchiv MJVM. |

Doplňkem exponátů a dokumentů v jednotlivých tematických částech expozice jsou i projekce dobových filmových snímků.

Dominantními prvky expozice jsou mimo jiné kolekce historické a exotické obuvi, obuvnická výrobní linka, letadla vyráběná firmou Baťa ve 30. letech 20. století – kluzák ZLIN Z-I a sportovní letadlo ZLIN Z-XII, Tatra 87, kterou na své africké cestě proslavili inženýři Hanzelka a Zikmund, plachta z voru Kantuta Eduarda Ingríše. Prezentovány jsou např. unikátní loutky z prvního českého loutkového filmu Ferda Mravenec, ale i scény z večerníkového seriálu Krysáci.

Nedílnou součástí expozice jsou interaktivní programy, zábavné i naučné, určené všem věkovým kategoriím návštěvníků, a připraveny jsou i diferencované edukační programy vytvořené a realizované muzejními pedagogy zlínského muzea.

Autorský kolektiv, který připravil scénář a náplň expozice, tvořili pracovníci zlínského muzea – Hana Kuslová, Yvona Činčová, Magdalena Preiningerová, Miroslava Štýbrová, Karel Pavliščík. Architektonický návrh respektující specifický industriální charakter bývalých továrních objektů zpracoval brněnský ateliér TRANSAT architekti – Petr Všetečka, Robert Václavík, Karel Menšík, autorem grafického designu je Zdeněk Macháček a zlínské STUDIO 6.15. Autorem úvodního filmu je Tomáš Luňák. Celý projekt realizovala VESNA INTERIORS, s. r. o., z Veselí nad Moravou. Exponáty k prezentaci připravili konzervátoři zlínského muzea.

Expozice byla otevřena 1. května 2013.

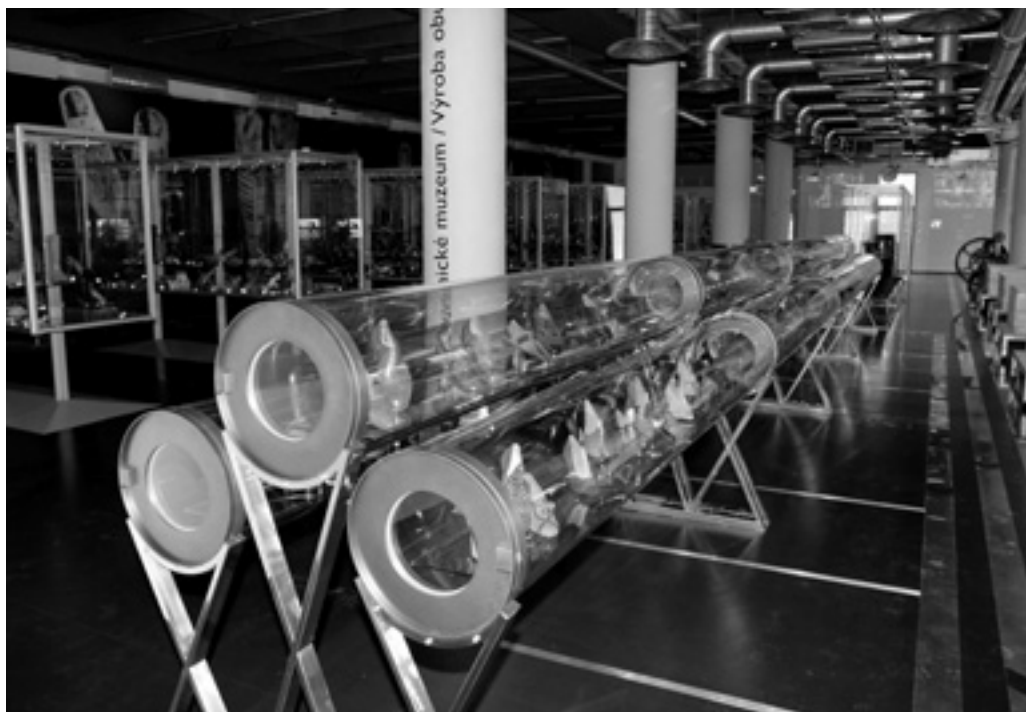
II. cena v kategorii Muzejní počín byla zároveň udělena celému projektu moderního kulturního a vzdělávacího centra Zlínského kraje 14 | 15 BAŤŮV INSTITUT, v němž sídlí tři kulturní instituce – Muzeum jihovýchodní Moravy, Krajská galerie a Krajská knihovna Františka Bartoše.



Pohled do historické části expozice. Fotoarchiv MJVM. |



Cena Gloria musaealis. Foto – Ondrej Kocourek. |



Pohled do obuvnické části expozice. Fotoarchiv MJVM. |



Tatra cestovatelů Hanzelky a Zikmunda. Fotoarchiv MJVM. |



Obuvnická výrobní linka. Fotoarchiv MJVM. |

Kuslová, Hana: Národní soud versus Jan Antonín Baťa.

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2015, ISBN: 978-8087130-34-6

Blanka Rašticová

Publikace je výsledkem dlouholetého a systematického badatelského zájmu historičky Muzea jihovýchodní Moravy, která se zaměřuje na osobnost průmyslníka J. A. Bati. Své poznatky zúročila již řadě odborných i populárně-vědeckých článků, při zpracování scénářů výstav a expozic, v nichž se objektivně snažila pozměnit přetrvávající negativní obraz J. A. Bati v povědomí veřejnosti jako zrádce a kolaboranta a neschopného nástupce svého bratra.

Svoje poznatky získala svědomitou heuristikou, neboť prostudovala fondy řady archivů, ať již to byl Národní archiv, archiv ministerstva zahraničních věcí, archiv Ústavu T. G. Masaryka, Moravský zemský archiv, archiv Univerzity Palackého v Olomouci, soukromé archivy J. A. Bati a J. Nashe a řady dalších. Stranou její pozornosti nezůstaly ani tištěné prameny a literatura.

V posuzované publikaci se autorka v 10 kapitolách zaměřila na proces vedený proti J. A. Bafovi Národním soudem v Praze. Proces, v němž byl Baťa osvobozen ve všech bodech vznesených proti němu obžalobou, avšak odsouzen byl za činy, které nebyly součástí původní obžaloby. Proces, který vykazoval řadu závažných pochybení, včetně porušení ustanovení obsažených ve zřizovacím dekretu tohoto soudu.

Postupně, krok za krokem se čtenář seznamuje s okolnostmi, které vedly k obvinění J. A. Bati, s jednotlivými body obžaloby a také průběhem procesu. V první kapitole nazvané Obvinění se čtenář dozví důvody, pro které bylo jméno Baťa zapsáno na černou listinu spojenců v době války, postup ministerstva vnitra krátce po skončení války až po obžalování národním prokurátorem. Následující kapitola objasňuje reakce J. A. Bati na vznesená obvinění i útoky vedené některými představiteli státní moci. Třetí kapitola je podrobněji věnována černé listině a přesvědčivě je v ní dokumentováno, že fakt, že byl J. A. Baťa zapsán na černou listinu nedokládá, že by existovaly důkazy o jeho spolupráci s nacistickým Německem. V kapitole nazvané Patagonie neboli hospodářská kolonizace je rozebrán Baťův plán, kterým se zabýval od 2. poloviny 30. let, neboť v něm viděl možnost, jak zachránit český národ. Autorka zde představuje Baťu jako člověka zcela apolitického, který neovládal diplomacii, svým způsobem naivního, člověka, který nevěřil politice, ale práci. Následující kapitoly jsou věnovány jednak okolnostem získání brazilského občanství pro J. A. Baťu, postupu vedení znárodněné firmy proti bývalému majiteli a řešení otázky vlastnictví akcií firmy Baťa. Osmá kapitola ozřejmuje průběh procesu proti Bafovi a poukazuje na řadu procesních chyb, většinou zásadního charakteru. Čtení protokolů z výslechu nepřítomných svědků, přičemž u některých z nich bez udání důvodu, proč se k soudu nedostavili, exemplární případ, kdy jeden ze svědků vypovídal místo svého syna či nahrazení jednoho z přísedících 4. den jednání bez zdůvodnění atp. Publikaci završují kapitoly, jejichž obsah zcela vystihují názvy Jen rozsudek nestačil a Soumrak batismu ve Zlíně. Dokladují, že J. A. Baťa po roce 1945 neměl možnost ovlivnit své postavení a pověst v Československu, nemohl se vyjadřovat k obviněním v tisku a zahraniční noviny se ke čtenářům nedostaly. Naopak zlínský tisk se po rozsudku zaměřil na líčení podnikatelské neschopnosti a nesmyslných nápadů, představitelé batismu byli kompromitováni, někteří z nich byli uvězněni, jiní „rozprášeni“ po celé republice, některým se podařilo uprchnout do zahraničí. Přesto odkaz batismu, byť často v skrytu, přežíval a pro mnohé jméno Baťa zůstalo symbolem prosperity Zlína.



Obálka publikace *Národní soud versus Jan Antonín Baťa*. |

Publikace je přehledně uspořádána, logicky strukturována a ve svém souhrnu podává obraz historické reality. Vhodně použité úryvky z archivních dokumentů dotvářejí plasticitu popisovaných událostí a pomáhají osvětlit atmosféru dané doby. Poněkud neobvyklá forma poznámkového aparátu, dle mého soudu, však činí text místy nepřehledným. Zařazení poznámek přímo do textu a užití kurzívy, která je použita také v citacích, bude pro čtenáře málo uživatelsky přívětivé, a to i navzdory tomu, že poznámky jsou uvozeny dokonce dvěma závorkami (kulatou a hranatou) aslovem poznámka a pořadovým číslem. Osobně se přikláním k tradičnějšímu pojetí poznámkového aparátu, tedy umístěním pod čarou nebo jejich zařazením v závěru práce.

Autorka svůj text vhodně doplňuje citlivým výběrem fotografií ze života J. A. Bati a jeho rodiny, jakož i záběrů na objekty firmy ve Zlíně či Batatubě. Příjemně působí použití celostránkových fotografií v úvodu každé kapitoly. Zde je však na místě vznést mírnou výhradu k volbě jedné z fotografií, která uvozuje šestou kapitolu. Její název provedený v bílé barvě je na pozadí fotografie obtížněji čitelný. Jedná se však pouze o jeden případ, který je možno přehlédnout a který nijak nesnižuje význam práce, která bezesporu zaujme všechny, kteří se zajímají o danou problematiku.